

15.05.2023

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2022/784
Toplantı Tarihi/Sayısı : 2.5.2023/203
Karar Numarası : 2023/351
Başvuran : G. A.
Başvuran Vekili : -
Adres : Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Kurum/Kişi : Adalet Bakanlığı
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumu idaresi tarafından vejetaryen olan mahpusun beslenmesine uygun düzenleme yapılmadığı gerekçesiyle ayrımcılık yasağının felsefi görüş temelinde ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Doğaya ve canlılara saygı duyduğunu, vicdani kanaatleri nedeniyle et ve et ürünlerini tüketmediğini ve vejetaryen olduğunu,

b. Yirmi beş yıldır ceza infaz kurumlarında tutulduğunu, vejetaryen olarak kötü ve yetersiz iâşe edildiği için çeşitli sağlık sorunları yaşadığını,

c. Önceden tutulduğu Kayseri 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Sağlık Bakanlığı Toplu Beslenme Sistemleri (Toplu Tüketim Yerleri) İçin Ulusal Menü Planlama ve Uygulama Programı kapsamında vejetaryen iâşe uygulamasına uyulduğunu,

ç. 2013 yılında Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğunu, diyetisyen tarafından günlük olarak tüketmesi gereken menünün belirlendiğini,

d. 26/12/2019 tarihinden itibaren Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğunu, iâşe uygulamasında ayrımcılık ve kötü muamele ile karşılaştığı için konu hakkında Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurduğunu ve tavsiye kararı verildiğini ancak kısmi düzelmeden sonra tekrar uygulamanın kötüleştiğini,

e. İdare ve Gözlem Kurulu tarafından 17/3/2022 tarihinde vejetaryen mahpuslar için iâşe miktarlarına göre yemek menülerinde günlük protein ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde süt, peynir, yoğurt, menemen, kuru baklagiller gibi farklı gıdaların verilmesine karar verildiğini,

f. Et tüketen kişilerin iâşelerinde eksiklik olmazken vejetaryen kişilerin iâşelerinde duyarlı olunmadığını,

g. Kurum içi kantinde et tüketen kişilere yönelik şarküteri ürünleri olduğunu, ancak yumurta ve kültür mantarı gibi ürünler bulunmadığını ve bu ürünlerin eklenmesi talebi ile ceza infaz kurumu idaresine başvurduğunu, talebinin yerine getirileceği ifade edilse de uygulamada düzelme olmadığını iddia etmekte, et tüketen mahpusların şarküteri ürünleri vb. için iç ve dış kantine erişim imkanı bulunduğu gibi vejetaryen mahpusların da yumurta, mantar, soya gibi ürünlere erişiminin iç veya dış kantin aracılığıyla sağlanmasını talep etmektedir.

3. Muhatap yazılı görüşünde özetle;

a. Başvuranın Kurumda vejetaryen kişi listesinde bulunduğunu ve vejetaryen kişilere kalori değeri hesaplanarak hazırlanan sebze ve meyve türü yemeklerin verildiğini,

b. Ayrıca her çarşamba günü vejetaryen kişilere yedi domates, yedi biber, yedi soğan ve yedi patates verildiğini ve mevzuata uygun şekilde işlemlerin yapıldığını ifade etmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Ceza infaz kurumu idaresi tarafından kendisi hakkında daha önce verilen yargı kararının görmezden geldiği, kendisine vegan muamelesi yapıldığı, bu durumun göstergesi olarak da idare tarafından sebze ve meyvenin verildiğinin ifade edildiği,

b. İç kantinde döner, pastırma, salam vb. ürünlerin satıldığı halde vejetaryenlerin günlük beslenme programında olması gerektiğini ifade ettiği yumurta gibi ürünlerin satılmadığı ve dış kantinden de bu ürünlere erişilemediği ifade edilerek başvuru dilekçesindeki iddialar yinelenmektedir.

5. Başvuru inceleme sürecinde muhataptan, vejetaryen mahpusların günlük tüketmesi gereken kalori esasına yönelik diyetisyen tarafından belirlenen beslenme listesi, vejetaryen olan ve olmayan mahpuslara yönelik haftalık yemek listesi, başvuranın son bir yıl içerisinde iç ve dış kantinden aldığı ürünlere ilişkin fişler talep edilmiş ve başvuru dosyasına eklenmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şu şekildedir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. Anayasa'nın "Din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24'üncü maddesi şu şekildedir:

"Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 4 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. (...)"

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şu şekildedir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)"

9. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine

ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.”

10. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, “*Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” le görevli olduğu düzenlenmiştir.

11. 6701 sayılı Kanun’un “*İspat yükü*” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Kanun’un “*Başvurular*” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrası “*Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.*” hükmünü haizdir. Somut başvuruda, başvuran vejetaryen olduğunu, ceza infaz kurumu idaresi tarafından beslenme tercihinine göre düzenleme yapılmadığını ve ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmesine varılmıştır.

13. Eşitlik ilkesi ve bütünleyicisi olan ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temel unsurudur ve uluslararası insan hakları belgelerinde özel olarak düzenlenmektedir. Bu kapsamda İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 2’nci maddesine göre; “*Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir.*”

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 14’üncü maddesine göre; “*Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.*”

15. Ayrımcılık yasağı hem uluslararası hukuk hem de ulusal mevzuatımız tarafından güvence altına alınmıştır. Anayasanın 10’uncu maddesi eşitlik ilkesini güvence altına alırken 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin birinci fıkrası; herkesin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit olduğunu hükme bağlamış, yine Kanun’un 3’üncü maddesinin ikinci fıkrası cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığı yasaklamıştır.

16. Anayasa’nın 24’üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*vicdan*”, “*dinî inanç*” ve “*kanaat*” kavramlarının tanımlanmasının zor olması sebebiyle kapsamlı bir tanım yapmak yerine bir davranışın Anayasa’nın 24’üncü maddesinin koruma alanında kalıp kalmadığı her somut olayın koşullarına göre değerlendirilmelidir. Bir inanç veya kanaatin anılan koruma kapsamında olabilmesi için mutlak olarak dinî nitelikte olması gerektiği söylenemez. Anayasa’nın 24’üncü maddesi, dinî nitelikte olsun ya da olmasın bir inancın ve bu inancın bir tezahürü olan kanaatin sonucu ortaya konan değerleri koruma altına almaktadır (AYM, *Şehmus Özsubaşı* [GK], B. No: 2013/2582, 3/3/2016, para. 33.). Bilindiği üzere, vejetaryenliğin kendisi bir inancın, vicdani kanaatin ya da düşüncenin yansımasıdır. Burada önemli olan husus, başvuranın hangi inanç temelinde vejetaryen olduğunun değil, tutarlı bir şekilde vicdani kanaatinin sonucu olarak gerçekten vejetaryen olup olmadığının tespitidir (AYM, *Şehmus Özsubaşı, Karşı Oy, para. 4.*). Somut olay kapsamında başvuranın vejetaryen olduğu, tutumundan, daha önce barındığı infaz kurumundaki taleplerinden ve iddiaları hakkında kamu kurumlarına müracaat etmesinden anlaşılmaktadır.

17. Başvuran başvuru dilekçesinde, vicdani kanaatleri nedeniyle et ve et ürünleri tüketmediğini ve vejetaryen olduğunu ifade etmektedir. AİHM, veganizmi ve hayvan kökenli veya hayvanlar üzerinde test edilmiş ürünler üretilmesine karşı çıkmayı AİHS'in ‘‘Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü’’ başlıklı 9’uncu maddesi kapsamında tutarlı ve samimi olarak karşılanan felsefi görüşler olarak değerlendirmektedir (Bkz. AİHM, *W./Birleşik Krallık*, 18187/91, 10/2/1993; Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 9. Madde Rehberi Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü, 2020, s. 13.). Felsefi görüş temelinde ayrımcılık, bireylerin felsefi görüşlerinin yaşam biçimlerini belirlediği durumlarda buna uygun düzenlemelerin yapılmadığı, var olan düzenlemelerin uygulanmadığı ya da bu görüşleri sebebiyle başkaları tarafından ön yargılı davranılması durumunda ortaya çıkabilmektedir (TIHEK, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2021 Raporu, s. 98.). Somut olay kapsamında başvuranın vicdani kanaati çerçevesinde vejetaryen beslenme tercihi felsefi görüş olarak değerlendirilebilecektir. Bu sebeple başvurunun, 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinde sayılan felsefi görüş temelinde ayrımcılıkla bağlantılı olarak vicdan özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

18. 6701 sayılı Kanun’da dolaylı ayrımcılık kavramı bir ayrımcılık türü olarak düzenlenmiş ve ‘‘Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, Kanun’da sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı bir konuma sokulması’’ olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda görünüşte tarafsız olan hüküm veya uygulamalar belli bir özelliğe sahip kişileri dezavantajlı konuma sokuyorsa ve söz konusu hüküm ve uygulamalar objektif ve makul gerekçeye dayanmıyorsa dolaylı ayrımcılık ortaya çıkacaktır. Bu kapsamda başvuranın vejetaryen beslenme tercihine göre yemeklerin sunulmaması iddiasının dolaylı ayrımcılık çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

19. Ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması oldukça güçtür. AİHM, bu açıdan ‘‘makul şüphe bırakmayacak’’ bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147.). AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından ‘‘kanıt başlangıcı’’ olarak adlandırılabilir bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapılıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (AİHM, *Chassagnou ve Diğerleri/Fransa*, B. No: 25088/94, 29/4/1999, para. 91- 92.).

20. AYM’ye göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (AYM, *Devrim Evin*, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34.).

21. 6701 sayılı Kanun’un 21’inci maddesinde de ‘‘Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.’’ hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede, Kuruma yapılan başvurularda ilk olarak başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir.

22. Somut olayda başvuran vejetaryen olduğunu ve Ceza İnfaz Kurumu İdaresi tarafından beslenmesine uygun ürünlerin verilmediğini ileri sürmektedir. İaşe miktarına uyulmasında et tüketen kişiler için eksiklik olmadığını, ancak vejetaryen kişilerin taleplerinin karşılanmadığını, iaşe miktarının yeterli olmadığı durumlarda iç ve dış kantinden protein değeri yüksek olan yumurta, mantar gibi ürünlere

ulaşamadığını ifade etmektedir.

23. Ceza infaz kurumunda tutulan bir mahpusun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda infaz yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların, mahpusları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekmektedir. Ceza infaz kurumunda tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahpusların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve insan onuruna yakışır şartların sağlanması için gereklidir (AİHM, *Piechowicz/Polonya*, B. No: 20071/07, 17/4/2012, para. 162.). Bu bağlamda mahpusların sağlığını göz önünde bulundurmamak suretiyle ceza infaz kurumlarında uygun beslenmenin sağlanmasında kamu otoritelerinin pozitif bir yükümlülüğü olduğu kabul edilmektedir (AYM, *Şehmus Özsubaşı*, para. 47.).

24. 11/1/2006 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Rec (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'nın (Avrupa Cezaevi Kuralları) "Beslenme" başlıklı bölümü şu şekildedir:

"1. Mahpuslara, yaşlarını, sağlıklarını, fiziki koşullarını, dinlerini, kültürlerini ve çalıştıkları işin özelliğini hesaba katan besleyici gıdalar temin edilmelidir.

2. Asgari enerji ve protein miktarı da dâhil olmak üzere besleyici bir gıdanın gerekleri ulusal mevzuatta düzenlenmelidir.

3. Yiyecekler hijyenik olarak hazırlanmalı ve dağıtılmalıdır.

4. Mahpuslara makul aralıklarla günde üç öğün yemek verilmelidir.

5. Mahpuslar temiz içme suyuna her zaman ulaşabilmelidir.

6. Pratisyen hekim veya nitelikli bir hemşire tıbbi sebeplerle özel bir mahpusun beslenmesinde değişiklik yapmalıdır."

25. Ceza infaz kurumlarında mahpusların beslenmesi, ulusal mevzuat kapsamında 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün beslenmesi" başlıklı 72'nci maddesinde düzenlenmiştir. İlgili hüküm şu şekildedir:

"(1) Hükümlüye Adalet ve Sağlık Bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır.

(2) Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda, bu maddeler, idarenin izin ve kontrolü altında dışarıdan sağlanabilir.

(3) Hasta hükümlüye, kurum hekiminin belirleyeceği besinler verilir."

26. Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesi ise şöyledir:

"(1) Hasta hükümlü ve tutukluya, diyetisyen veya hekimlerin belirleyeceği besinler verilir.

(2) İnanıcı gereği veya vegan, vejetaryen türü özel bir beslenme şekline sahip hükümlü ve tutukluların talepleri, iaşe miktarı ile sınırlı kalmak üzere karşılanır.

(3) Eğitim merkezlerinde de bu uygulama yapılır."

27. Mezkûr Kanun ve Yönetmelik hükümleri uyarınca kalori esasına göre; mahpusların sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verileceği ve içme suyu

sağlanacağı, vejetaryen türü özel bir beslenme biçimine sahip mahpusların taleplerinin ise iye miktarı ile sınırlı kalmak üzere karşılanacağı düzenlenmiştir.

28. Başvuran 2013 yılında Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu zaman diyetisyen tarafından kendisine günlük olarak tüketmesi gereken gıdalar önerilmiştir. Bu kapsamda günlük 1 adet yumurta, 500gr süt-yoğurt, 100gr peynir, 50gr kuru baklagiller, 300-500gr ekme tüketmesi gerektiği ve mantar da protein açısından zengin bir gıda olması sebebiyle tüketimi uygun görülmüştür. Öte yandan başvuran, Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki vejetaryen iye uygulamasının protein ihtiyacını karşılamadığı iddiasıyla Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurmuştur. Başvuruda, Ankara Şehir Hastanesi Başhekimliğinden vejetaryen yemek menüsünün mahpusa uygun olup olmadığı yönünde görüş alınmıştır. Hastane tarafından sunulan yazılı görüşte; yemek listesinde bulunan yiyeceklerin porsiyonları bilinmediği ve mahpusun yaş, boy, fiziksel aktivite ve genetik yapısına göre enerji ve besin öğeleri gereksinimleri de bilinmediği için doğru değerlendirme yapılamayacağı belirtilmiştir. Ek olarak, Türkiye Beslenme Rehberine göre yetişkin erkek mahpuslar için enerji gereksiniminin günlük 2250 kalori, protein gereksiniminin ise günlük alınan enerjinin yaklaşık %15-20'sini karşılayacak şekilde önerildiği ve bu kapsamda sunulan yemek listesindeki porsiyonların ortalama olduğu değerlendirilerek yapılan hesaplama sonucu; vejetaryen yemek listesinin mahpusun günlük enerji ve protein ihtiyacını karşılamakla birlikte protein açısından alt sınırdaki olması sebebiyle menünün protein yönünden desteklenmesi gerektiği, günlük beslenme programlarına 1-2 adet yumurta eklenmesi önerildiği ve günlük kültür mantarının eklenmesinin zorunlu olmadığı ifade edilmiştir. Başvuru hakkında, vejetaryen menü planlamasında menü içeriklerinin protein yönünden desteklenmesi ile besin çeşitliliğine önem verilmesi hususunda tavsiye kararı verilmiştir.

29. Somut olay kapsamında vejetaryen mahpuslar için Ceza İnfaz Kurumu İdaresi tarafından ayrı bir yemek listesi oluşturulduğu, başvurana da bu listeye göre yemek verildiği anlaşılmaktadır. Başvuran ayrıca vejetaryen menülerin iyileştirilmesi konusunda İdareden talepte bulunmuştur. İdare ve Gözlem Kurulu tarafından 17/3/2022 tarihinde vejetaryen mahpuslar için iye miktarlarına göre yemek menülerinde günlük protein ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde süt, peynir, yoğurt, menemen, kuru baklagiller gibi farklı gıdaların verilmesine karar verilmiştir. Bunun yanında başvuran, vejetaryen olmayan mahpuslara göre vejetaryen mahpusların yaşlarında eksiklik olduğunu ileri sürmektedir. Bu kapsamda vejetaryen olan ve olmayan mahpuslar için hazırlanan 6/2/2023- 6/3/2023 tarih aralıklı yemek listesi incelendiğinde; vejetaryen olmayan mahpuslar için sucuklu yumurta, tavuk incik, kıymalı pide, ızgara köfte, etli kuru fasulye, patlıcan musakka, tavuk şinitzel, etli nohut gibi yemeklerin; vejetaryen mahpuslar için bu yemeklere muadil olarak ise yumurta, bezelye, peynirli pide, peynirli milföy böreği, kuru fasulye, peynirli sigara böreği, menemen, nohut yemeklerinin sunulduğu görülmektedir. Vejetaryen mahpuslar için hazırlanan listede haftada üç kez yumurta çıktığı ve peynir, yoğurt, patates gibi ürünlerin olduğu, ayrıca vejetaryen mahpuslara haftalık olarak her çarşamba günü yedi domates, yedi biber, yedi soğan ve yedi patates verildiği anlaşılmaktadır.

30. 5275 sayılı Kanun'un 72'inci maddesi kapsamında ceza infaz kurumu idareleri, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile birlikte belirlenen günlük kalori ihtiyacı ve iye miktarı kapsamında mahpuslara beslenme hizmeti sunmakla yükümlü kılınmıştır. Bununla birlikte mahpuslar, ihtiyaçlarını kurum kantininden, kantini bulunmayan kurumlarda ise idarenin izin ve kontrolü altında dışarıdan sağlayabilirler. Somut dosya kapsamında iç kantin listesi incelendiğinde kavurma, salam, tavuk döner, et döner, yoğurt, süt ve farklı markalarda peynir çeşitlerinin satıldığı, başvuranın bir aylık dış kantin fişlerinden ise domates, soğan, biber gibi sebzeler ve süt aldığı görülmektedir.

31. Ulusal ve uluslararası düzenlemeler; mahpusların sağlıklı olmasının ön koşulu olan beslenmeye ilişkin olarak mahpusların yaşlarını, sağlıklarını, fiziki koşullarını, dinlerini, kültürlerini ve çalıştıkları işin özelliğini hesaba katan besleyici gıdaların sağlanması ve asgari enerji ve protein miktarının gözetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda ulusal mevzuatta vejetaryen özel beslenme biçimine sahip

mahpuslar için iaşe bedeline bağlı kalmak koşuluyla yemek listesi oluşturulacağı öngörülmüştür. Vejetaryen yemek listesine günlük yumurta eklenmesinin önerildiği ancak kültür mantarının eklenmesinin zorunlu olmadığı anlaşılmalı birlikte vejetaryen olan mahpusların talep ettiği yumurta, mantar, soya, haşlanmış paketli baklagiller gibi besinlere erişiminin kolaylaştırılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Somut dosya içeriğine göre muhatap İdarenin, mevzuat dahilinde vejetaryen mahpuslar için yumurta, sebze ve kuru baklagiller gibi ürünlerden oluşan yemek listesi oluşturduğu, kantinde ise peynir, süt, yoğurt ve sebze satışı sağlayarak mahpuslar için beslenme alternatifleri sunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla muhatap İdarenin, başvuranın beslenmesinde tercihlerini dikkate aldığı görülmektedir. Bu kapsamda vejetaryen olan başvuranın özel durumu dikkate alınarak düzenlemelerin yapıldığı, bu duruma göre yemeklerin sunulduğu ve ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmektedir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

2/5/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Afişan TİRYAKİ
II. Başkan
(İzinli)

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi